

OBSAH VZDELÁVANIA - ROZVÍJANIE ŠPECIFICKÝCH FUNKCIÍ (RŠF)

**PRE PRÍPRAVNÝ AŽ 9. ROČNÍK ZÁKLADNEJ ŠKOLY PRE ŽIAKOV S NARUŠENOU KOMUNIKAČNOU
SCHOPNOSŤOU A PRE ŽIAKOV S VÝVINOVÝMI PORUCHAMI UČENIA**

Vypracovala: PaedDr. Andrea Papp

Základná škola a gymnázium s vyučovacím jazykom maďarským - Magyar Tannyelvű Alapiskola és Gimnázium Moldava nad Bodvou

ROZVÍJANIE ŠPECIFICKÝCH FUNKCIÍ (RŠF)
--

1 hodina týždenne = 33 vyučovacích hodín ročne

1. Charakteristiku predmetu, jeho význam v obsahu vzdelávania

Vyučovací predmet Rozvíjanie špecifických funkcií (ďalej RŠF) je prepracovanou a rozšírenou verziou špeciálneho predmetu Rozvoj psychomotorických zručností a percepcie, ktorý bol súčasťou nášho Školského vzdelávacieho programu v minulých rokoch. Bol prepracovaný na základe odporúčaní Vzdelávacieho programu pre žiakov so ŠVP ISCED 1 a ISCED 2 a je určený pre žiakov špeciálnych tried, špecializovaných tried/skupín a začlenených žiakov ZŠ so zdravotným znevýhodnením: s NKS, s vývinovými poruchami učenia, poruchami pozornosti, poruchami správania a žiakov chorých a zdravotne oslabených od 1. po 9. ročník ZŠ.

Rámcový obsah vzdelávania predmetu RŠF je prílohou vzdelávacích programov pre žiakov so ŠVP, ktorý je vykonaním § 6 ods. 1 a § 94 ods. 2 zákona č. 245/2008 Z. z.. Rešpektuje strategické ciele a zámery našej školy možnosťou profilovať sa ako základná škola, ktorá vychádza v ústrety potrebám žiakov so zdravotným znevýhodnením.

Počet vyučovacích hodín v týždni je daný rámcovým učebným plánom (ďalej len UP) v príslušnom vzdelávacom programe pre deti a žiakov so zdravotným znevýhodnením schváleným Ministerstvom školstva SR.

Predkladaný dokument RŠF je návodom na výsostne individuálne realizovanie postupu v procese intervencie do oblasti komunikačných schopností a špecifických funkcií u žiakov. Výskum i prax v oblasti neurofyziológie, psychológie, špeciálnej pedagogiky, logopédie prinášajú neustále nové poznatky. Špeciálny pedagóg je povinný aktualizovať svoje vedomosti z odbornej literatúry i vzdelávacích podujatí a zavádzať ich podľa vlastného uváženia do svojej práce. Podrobnejšie postupy je možné čerpať z odbornej literatúry a konzultáciami s inými odborníkmi.

Rámcové učebné osnovy sú široko koncipovanou otvorenou normou intervencie, ktorá kladie zodpovednosť na špeciálneho pedagóga pri výbere diagnostických a terapeutických metód a postupov. Zdravotné znevýhodnenie žiakov má individuálny charakter, individuálny rozsah klinického obrazu porúch a okrem špecifických ťažkostí vyskytujú aj:

- deficit v poznávacích schopnostiach,
- deficit v jazykových schopnostiach,
- deficit v exekutívnych funkciách: v pozornosti, plánovaní a monitorovaní vlastnej aktivity,
- percepčno-motorické deficit,
- deficit v jemnej motorike a koordinácii,
- ťažkosti s orientáciou v čase a priestore,
- hyperaktivita, impulzivita.

Základná škola a gymnázium s vyučovacím jazykom maďarským - Magyar Tannyelvű Alapiskola és Gimnázium Moldava nad Bodvou
Rozvíjanie špecifických funkcií - špeciálne triedy ZŠ pre žiakov s VPU

Ciele a obsah predmetu RŠF sú preto konkrétne závislé od výsledkov špeciálnopedagogickej diagnostiky každého jednotlivého žiaka. Z toho dôvodu môžu existovať pre tento predmet len rámcové učebné osnovy.

Špeciálny pedagóg na začiatku školského roku na základe :

- výsledkov špeciálnopedagogickej diagnostiky, prípadne rediagnostiky
- zvolených terapeutických metód a postupov
- a rámcových učebných osnov

vypracuje **individuálny plán špeciálnopedagogickej intervencie** pre každé dieťa na určité obdobie. Časovo-tematické plány preto nie sú potrebné a ich dodržiavanie by bolo nereálne. Výskum i prax v oblasti neurofyziológie, psychológie a špeciálnej pedagogiky prinášajú neustále nové poznatky.

K vymedzenému obsahu budeme pristupovať ako k otvorenému systému, čo znamená, že učivo je možné dopĺňať či redukovať. Jednotlivé osnovné heslá plnia funkciu námetov na jednotlivé hodiny, čiže učiteľ si zvolí také, ktoré podľa jeho názoru sú potrebné pre žiakov z aspektu ich praktického významu pre reedukáciu. Takto štruktúrovaná osnova vytvára dostatok priestoru pre iniciatívu učiteľa z hľadiska obsahu i rozsahu.

Vyučujúci špeciálny pedagóg rozhoduje o spôsobe riadenia vyučovacieho procesu a usiluje sa o dosiahnutie optimálnych výsledkov.

Prístupom k žiakom, voľbou aktivizujúcich organizačných foriem práce, stimulovaním myšlienkovej, motorickej a rečovej činnosti žiakov pomocou podnetne sformulovaných úloh, uplatňovaním individuálneho prístupu (napr. ukladaním úloh rôzneho stupňa náročnosti jednotlivcom alebo skupinám žiakov podľa ich úrovne) vyučujúci prispieva k tomu, aby žiaci mali po kladne hodnotených výkonoch pocit spokojnosti a úspechu a tak sa podporila ich poznávacia aktivita v predmete.

Na zistenie toho, či sme dosiahli ciele, zvolíme také formy kontroly, ktoré umožňujú zistiť, na akej úrovni sú žiaci schopní riešiť konkrétne úlohy.

Vyučovacia hodina RŠF môže byť podľa podmienok školy individuálna - špeciálny pedagóg pracuje individuálne s 1 žiakom, v prípade potreby sa vytvoria malé skupiny žiakov s podobným plánom špeciálno-pedagogickej intervencie.

2. Rozvíjajúce ciele, predmetové spôsobilosti, vychádzajúce z kľúčových spôsobilostí

Cieľom predmetu RŠF je podporiť rozvoj špecifických funkcií žiakov, sociálna a edukačná adaptácia a integrácia žiakov so zdravotným znevýhodnením do edukačného procesu bežnej základnej školy, odstrániť alebo aspoň zmierniť narušenie individuálnych schopností a eliminovať edukačné nedostatky, ktoré z nej vyplývajú.

Cieľom špeciálnopedagogickej reedukácie je odstrániť alebo aspoň zmierniť, eliminovať edukačné nedostatky, ktoré z poruchy a znevýhodnenia vyplývajú. Sekundárnym cieľom RŠF je prevencia vzniku porúch správania ako následku neúspechu v komunikácii a v osvojovaní si gramotnosti. V širšom meradle podporuje RŠF sociálnu a edukačnú adaptáciu a integráciu žiakov do spoločnosti. Čiastkové ciele a obsah predmetu RŠF vychádzajú z psychologickkej, špeciálnopedagogickej a logopedickej diagnostiky.

Okrem vlastného biologického vývinu dieťaťa sa na dosiahnutí žiadúcej úrovne psychických funkcií, percepcie i motoriky podieľa aj vhodné výchovné pôsobenie, ktoré pomáha odstrániť nerovnomernosti a nedostatočnosť jednotlivých oblastí psycho-motoriky. Tam, kde nestačí bežnou formou rozvíjať jednotlivé funkcie detí - v niektorých prípadoch vývoj neprebíha celkom rovnomerne - je treba s dieťaťom pracovať zamerane.

Rozvíjanie komunikačnej schopnosti nepochybne úzko súvisí s vývinom vnímania, predstáv, motoriky, pamäti, pozornosti, myslenia a sociálnym prostredím dieťaťa. Preto terapeutické postupy a metódy musia mať širší záber a RŠF sa má orientovať na celý komplex dorozumievacieho procesu. Je veľmi dôležité, aby bol zosúladený postup logopéda v predmete individuálna logopedická intervencia a postup špeciálneho pedagóga v predmete RŠF.

Obsah špeciálnopedagogickej reedukácie musí byť v súlade s mentálnymi a komunikačnými schopnosťami dieťaťa, bez ohľadu na fyzický vek. Oblasti stimulácie sú uvedené v nasledujúcej časti aj s cieľmi pre jednotlivé oblasti. V procese reedukácie vychádza špeciálny pedagóg z dostupných odborných materiálov a najmä z pracovných listov, ktoré si aktuálne vytvára. Na komplexný rozvoj komunikačných zručností v písaní a čítaní bude využívať aj dostupné učebnice Makovička I a II. Obsah stimulácie a pracovných listov bude vychádzať z učiva, ktoré žiaci práve preberajú v triede.

Reedukácia a náprava percepčných nedostatkov využíva najrôznejšie techniky a hry podporujúce telesnú aktivitu a reč, dva základné aspekty výchovy. Odvíja sa od motorických aktivít, ich prostredníctvom sa snaží odhaľovať a odstraňovať psychické problémy. Lepšie fyzické bytie je predpokladom lepšieho bytia psychického, uvedomenia seba samého, poznávania svojich možností i obmedzení s cieľom lepšie ovládnuť seba samého vo vzťahu k druhým, s cieľom lepšieho „života vo svete“. Zahŕňa poznávanie a vnímanie vlastného tela, vnímanie času a priestoru, zameriava sa na reedukáciu percepčno-motorických funkcií, vychádza z klasickej telesnej výchovy (švédska Lingova gymnastika, francúzska telesná výchova Herberta a Coubertina) a spája ju s metódami psychológie a psychoterapie. Je vhodné obohacovať ju prvkami muzikoterapie, arteterapie, pantomímy, dramatickej výchovy a bábkového divadla, rôznymi formami tanečnej výchovy, techniky relaxácie, kresby a podobne.

Oblasť, v ktorých je treba pripraviť rozvíjajúce a reedukačné cvičenia je mnoho. Nedajú sa síce celkom oddeliť, veľmi často sa prekrývajú (napr. schopnosť dlhotrvajúcej pozornosti nepochybne ovplyvní dieťa pri dokončení danej úlohy), napriek tomu ich môžeme zámerne cvičiť.

Preto sme pristúpili k zvolenému modelu vyučovacieho predmetu. Cieľom tohto nášho modelu hodín - cvičení je nielen odstrániť deficit a zaostávanie detí, ale aj prebudiť ich záujem o školskú prácu striedaním metodických postupov, obmieňaním a dopĺňaním nových metód práce, do výučby zapájať všetky zmysly, čiže multisenzorické vyučovanie, k čomu prispeje aj veľký rozsah špeciálnych pomôcok a drobných pomôcok zhotovených učiteľom, ktorými je vybavená špeciálna učebňa.

Frekvencia cvičení so žiakmi vyplýva z učebného plánu a rozvrhu hodín. V prípade závažnejšieho zdravotného znevýhodnenia je možné vykonávať špeciálnopedagogickú reedukáciu aj častejšie ako stanovuje učebný plán. Potom je určenie frekvencie cvičení v kompetencii riaditeľa školy. **Dĺžka cvičení** je závislá od veku a schopností žiaka, diagnózy a prípadne iných špecifik dominantného alebo iného postihnutia, či narušenia žiaka.

Základná škola a gymnázium s vyučovacím jazykom maďarským - Magyar Tannyelvű Alapiskola és Gimnázium Moldava nad Bodvou
Rozvíjanie špecifických funkcií - špeciálne triedy ZŠ pre žiakov s VPU

- Vzhľadom na to, že cieľ a obsah predmetu je zameraný na výhradne individuálny reedukačný a liečebný význam predmetu podľa druhu a stupňa zdravotného znevýhodnenia každého žiaka, nie je možné stanoviť ani záväzné a presné výkonové štandardy a ani postupovať podľa doterajších zaužívaných postupov v hodnotení a klasifikácii, takže nemôžu byť zaznamenané v nasledujúcich tabuľkách.
- Samozrejmom súčasťou vyučovacieho procesu je individuálne slovné hodnotenie: využívanie pochvaly a povzbudení za každý výkon a úspech dieťaťa, s prihliadnutím na vynaložené úsilie, svedomitosť, individuálne schopnosti a zlepšenie voči sebe samému.

1. krok:

Vstupná špeciálnopedagogická diagnostika nových žiakov, prípadne rediagnostika na začiatku každého školského roka.

Odporúčané metodiky:

- Skríning čítania, dotazník pre učiteľov
- Skúška sluchovej analýzy a syntézy (SAS- M)
- Diagnostika čítania Ráno a Nakupovací pes (Mikulajová, Váryová)
- Súbor testov na hodnotenie pravopisných schopností pre školu a klinickú prax (Caravolas, Mikulajová, M.; Vencelová, L., SAL, 2008)
- Čítacie testy (Matějček, G skúška) Zkouška čtení (Matějček Z.; Psychodiagnostika, 1992)
- Vyšetrenie matematických schopností (Novák J.; Psychodiagnostika, 1998)
- Orientačný test dynamickej praxe (Mika J.; 1982)
- Test kognitívnych operácií - TEKO
- Deficity čiastkových funkcií, diagnostika (Sindelar B.; Psychodiagnostika, 1998)
- Deficity čiastkových funkcií. (Sindelarová, B.: Psychodiagnostika, 2008)
- Test okamžitej akustickej verbálnej pamäti (Mottier)
- Test laterality (Matějček- Žlab)
- Test obkresľovania (Matějček – Strnadová)
- Obrázková slovníková skúška (Kondáš)
- Test vývinu zrakového vnímania (Frostigová)
- Iné

2. krok:

Stanovenie cieľov stimulácie podľa výsledkov diagnostiky

3. krok:

Odporúčaný obsah stimulácie

OBSAH

Oblasť stimulácie	Ciele stimulácie	Obsah stimulácie	Metódy a formy práce
1 Oblasť rozvíjania iných schopností	1.1 Rozvíjať taktilné a kinestetické vnímanie 1.2 Rozvíjať sluchovú a zrakovú gnóziu (vnímanie, diferenciácia, pamäť) 1.3 Rozvíjať priestorovú orientáciu (orientácia v makropriestore, orientácia v mikropriestore) a orientáciu v čase	Rozvíjanie vnímania, poznávania, diferenciačných schopností: ➤ cvičenie verbálno-akustickej diferenciácie tvarov slabík a slov, verbálno-akustické členenie figúry a pozadia, intermodálne spojenie akusticko-optické, ➤ zameranosť akustickej pozornosti; ➤ cvičenie sluchovej pamäte, intermodálny výkon sluchovej pamäte; ➤ cvičenie sluchovej analýzy a syntézy; ➤ rozlišovanie mäkkých a tvrdých slabík; ➤ sluchová diferenciácia dĺžky samohlások; ➤ vnímanie tepla, chladu, tlaku, tvrdosti, veľkosti, hmotnosti a iných vlastností predmetov; ➤ poznávanie niektorých materiálov hmatom; Rozvíjanie pamäti (akusticko-verbálna a zraková, pracovná pamäť) Poznávacie procesy (zachovanie, priradovanie, zoradovanie, triedenie - kategorizácia): ➤ cvičenie optickej diferenciácie tvarov a figúr, vnímanie figúry a pozadia; ➤ zameranosť optickej pozornosti; ➤ cvičenie optickej pamäte, intermodálny výkon pamäti, intermodálne spojenie opticko-akustické; ➤ vnímanie priestorovej orientácie, chápanie priestorových vzťahov; ➤ rozlišovanie inverzných obrazov; ➤ Rozvíjanie priestorovej a časovej orientácie; ➤ Nácvik pravo-ľavej orientácie (telesná schéma, rovinná a časová orientácia); ➤ Serialita (nácvik sekvencií, postupnosti); ➤ Intermodalita (audiovizuálny vzťah): ➤ zvládnuť základy na utváranie logických a matematických zručností; ➤ porovnávanie veľkostí, porovnávanie množstva (pojmy rovnako, viac, menej), porovnávanie priestorových a časových vzťahov. Orientácia v počte do 10. ➤ pojmy: Blízko, ďaleko, vpredu, vzadu, hore, dole, Hneď pred, hneď za, Vpravo, vľavo, Prvý, posledný; ➤ cvičenie „na“ a „v“ tele;	➤ individuálna práca so žiakom; ➤ skupinová práca so žiakmi; ➤ rozhovor so žiakom; ➤ písomné a grafické pracovné listy; ➤ diagnostické testy;

	1.4 Rozvíjať motorické schopnosti	Rozvíjanie ➤ oromotoriky, ➤ vizuomotoriky, ➤ jemnej a hrubej motoriky, ➤ grafomotoriky, ➤ fonografortmiky: ➤ základné pohybové schopnosti (lezenie po štyroch, plazenie, reflexné pohyby, chôdza vpred, vzad- otvorené a zatvorené oči, chôdza po schodoch; stoj na špičkách, kríženie ĽR k PN a naopak; chôdza po čiare, poskoky, skoky, rytmické kroky; synchronia - súčasné pohyby, synkinéza - spoločné pohyby; dynamická koordinácia DK - skákanie na jednej nohe, dynamická koordinácia - „labyrintový test“; skok do diaľky, preskoky cez prekážku; cvičenia s loptou: kotúľanie lopty, chytanie kotúľanej lopty, hádzanie a chytanie lopty, triafanie loptou do koša - koordinácia; ➤ zdokonaľiť správne držanie tela, koordináciu pohybov; ➤ osvojiť si rôzne pohybové zručnosti. Rozvíjať základné pohybové návyky, schopnosti a zručnosti na odstránenie alebo zmiernenie pohybového handicapu. ➤ Cvičiť pohybovú pamäť a orientáciu v priestore. Rozvíjať jemné prstové svalstvo ruky a pohybovú schopnosť ruky: zapínanie a rozopínanie gombíkov, zaväzovanie šnúrok, zapínanie zipsu, navliekanie korálok, gombíkov, namotávanie vlny, stavanie veže z kociek, zloženie papierovej harmoniky, detské hry typu mozaiky, modelovanie z plastelíny alebo drôtu, kreslenie prstom do piesku, obliekanie bábik, strihanie a lepenie, rôzne výtvarné techniky.. Rozvíjanie grafických zručností a rozvoj jemnej motoriky na uľahčenie osvojovania písania podľa individuálnych možností žiaka: ➤ uvoľňovanie ramien, ruky, držanie písacieho náčinia, prípravné cviky, plynulosť pohybov pri písaní a kreslení; ➤ vizuomotorická koordinácia - optické členenie - geometrické tvary, intermodálne spojenie - opticko-akustické, pamäť pre opticky predkladaný rad obrázkov a tvarov, zameranosť optickej pozornosti, ➤ obkresľovanie geometrických tvarov, kreslenie geometrických tvarov podľa predlohy, rôzne kreslené cestičky a labyrinty, kreslenie v grafickej sieti, kresba ľudskej postavy;	
--	---	--	--

	1.4 Rozvíjať koncentráciu pozornosti a pamäť	Kompletné lekcie Metódy dobrého štartu po ukončení nácviku predchádzajúcich troch častí grafomotoriky; ➤ nácvik jednotlivých tvarov grafém, spojov písmen, ťažších tvarových skupín, dodržiavanie veľkosti písmen a medzier medzi nimi; ➤ súbor cvičení a pracovných listov na rozvoj koncentrácie pozornosti (metódy podľa Stanovej, Pokornej, Zelinkovej, Michalovej); ➤ cvičenie metódou KUPOZ;	
2 Oblasť matematických schopností	2.1 Rozvíjať predčíselné predstavy 2.2 Rozvíjať číselné predstavy 2.3 Naučiť žiakov matematické operácie a vzťahy medzi nimi 2.4 Naučiť žiakov riešiť slovné úlohy 2.5 Naučiť žiakov geometriu 2.6 Pochopiť jednotky a prevody jednotiek 2.7 Naučiť sa algoritmy a zmeny algoritmu	➤ Zoskupovanie pod hlavné pojmy, vytváranie analógií, rozpoznávanie a použitie pravidiel, rozpoznávanie súvislostí. ➤ Triedenie, množstvo, veľkosť, zaradenie, usporiadanie, porovnávanie, postreh, logika; Pochopenie predčíselných pojmov veľkosť, ➤ tvar, dĺžka, počet. ➤ Osvojiť si stálosť množstva. ➤ Pojem číslo, zápis čísla, množstvo, rad čísel, číselná os, rozklad čísel, párne a nepárne čísla, porovnávanie, zmena množstva. ➤ Osvojiť si okruh matematických a číselných pojmov. ➤ Význam znamienok, názorné príklady, manipulácia s predmetmi, sčítanie a odčítanie, násobenie a delenie, tabuľky, orientácia v tabuľkách, zlomky; hry s kartami, kockami, paličkami, žetónmi, tabuľkami. ➤ Chápanie matematických pojmov a ich „prevod“ do bežného života. ➤ Slovné úlohy z bežného života. ➤ Základné geometrické pojmy, tvary, vzťahy; ➤ Hry a manipulácia s predmetmi a útvarmi v rovine a v priestore. ➤ Rozvíjanie konštruktívneho a tvorivého myslenia. ➤ Jednotky dĺžky, hmotnosti, objemu, plochy - názorne a prakticky. ➤ Praktické úlohy z bežného života.	

	2.8 Naučiť sa orientovať v rovine a v priestore 2.9 Naučiť sa orientovať v čase 2.10 Reedukácia dyskalkúlie	➤ Hry a manipulácia s predmetmi a útvarmi v rovine a v priestore. ➤ Praktické úlohy z bežného života. ➤ Následnosti, postupnosti, sekvencie ➤ (kalendár, hodiny, časové úseky a pod.). tréningové metodiky Pokornej, Zelinkovej, Nováka, počítačové programy;	
3 Oblasť komunikačných zručností	3.1 Rozvíjať komunikačné zručnosti: 3.2 Návik techniky čítania; 3.3 Reedukácia dysortografie, dysgrafie;	➤ cvičenie aktívnej a pasívnej slovnej zásoby; ➤ schopnosť začať, viesť a udržiavať interpersonálnu komunikáciu, komunikačná pohotovosť a flexibilita; ➤ cvičenie ovládania IKT, využitie IKT v školskej praxi, vo vyučovaní, v interpersonálnych a spoločenských vzťahoch; ➤ čítanie s čítacím okienkom; ➤ čítacie tabuľky; ➤ metóda dublovaného čítania; ➤ metóda Fernaldovej; ➤ tréningové metodiky a pracovné listy Pokornej, Zelinkovej, Stanovej; ➤ počítačové programy;	
4 Oblasť edukácie a výchovy	4.1 Rozvíjanie praktických edukačných zručností: 4.2. Rozvíjanie osobnosti:	➤ Rozvíjanie školských zručností a celkových kompetencií, osobného štýlu učenia (metódy - Zelina, Mertin, Fisher); ➤ Úcta k sebe, postoje a spôsobilosti medziľudských vzťahov, pozitívne hodnotenie správania druhých; ➤ rozvíjanie motivácie, sebakontroly, sebahodnotenia, roly a postavenie v triede; ➤ Kreativita a iniciatíva, komunikácia, vyjadrenie vlastných citov, interpersonálna a sociálna empatia; ➤ Asertivita, kompetitivita, riešenie agresivity, sebaovládanie, riešenie konfliktov, reálne a zobrazené prosociálne modely;	

		➤ Prosociálne správanie. Pomoc. Darovanie. Delenie sa. Spolupráca. Priateľstvo. Zodpovednosť a starostlivosť o druhých. Solidarita. Nenásilie.	
5. Spolupráca s rodičmi, konzultácie so zákonnými zástupcami. Spolupráca s ostatnými pedagógmi v škole, prípadne s inými zainteresovanými osobami.			

Učebné zdroje (odporúčaná literatúra):

1. ANTONIČOVÁ, V.: Rapoceme spolu. Pracovné listy na fixáciu a automatizáciu hlásky R. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2004. ISBN 80-85756-83-8
2. BATIKOVÁ, S.: Makovička 1. a 2. diel. Bratislava: PROXIMA PRESS, 2002
3. BEDNÁŘOVÁ J.: Zrkové vnímaní (Optická diferenciácie II). Praha: Dys–Centrum 2005
4. CARAVOLAS, M. – MIKULAJOVÁ, M. – VENCELOVÁ, L.: Súbory testov na hodnotenie pravopisných schopností pre školskú a klinickú prax. Bratislava: Slovenská asociácia logopédov, 2008. 98 s. ISBN 978-80-89113-61-3.
5. DELL, C.W.: Koktavost u dětí školního věku, Brno, Patdo 2004
6. FRASER, M.: Svépomocný program při koktavosti. Praha: Portál, 2000
7. FROSTIGOVÁ: Program vývinu zrakového vnímania, 2001
8. HLINKOVÁ, V. PRAVNÁNSKÁ, P.: Kolotoč. Bratislava: PROXIMA PRESS, 2002
9. HLINKOVÁ, V., KOČANOVÁ, E.: Pramienok. Bratislava: PROXIMA PRESS, 2005
10. HORŇÁKOVÁ, K., KAPALKOVÁ, S., MIKULAJOVÁ, M.: Kniha o detskej reči. Bratislava: Slniečko, 2005 ISBN 80-969074-3-3
11. JURANOVÁ, M., VILINOVIČOVÁ: Logopédia pre sluchovo postihnutých + PL.; MŠ SR, 2007
12. KEREKRÉTIOVÁ, Z. a kol.: Základy logopédie. Bratislava: Univerzita Komenského, 2009. ISBN 978-80-223-2574-5
13. KIRBYOVÁ, A.: Nešikovné děti. Praha: Portál, 2000
14. KITTEL, A. Myofunkční terapie. Praha: Grada Publishing, 1999. ISBN 80-7169-619-6
15. Kolektív autorov: Vzdelávanie detí s poruchami učenia a pozornosti. Editorok: Labudová, Štíhová. Bratislava: RAABE, 2008
16. LECHTA, V. a kol.: Diagnostika narušenej komunikačnej schopnosti. Martin: Osveta, 1995. ISBN 80 88824-18-4
17. LECHTA, V. a kol.: Terapie narušenej komunikačnej schopnosti. Martin: Osveta, 2002. ISBN 80 8063-092-5
18. LECHTA, V., MATUŠKA, O.: Rozvíjanie reči mentálne retardovaných detí raného a predškolského veku. Bratislava: Efeta, vydavateľstvo Invocentrum., 1995.
19. LECHTA, V.: Symptomatické poruchy reči u detí. Tretie doplnené vydanie. Bratislava: Univerzita Komenského, 2000. ISBN 80-223-1395-5
20. LECHTA, V. a kol.: Zajakavosť – integratívny prístup / Diagnostika Bratislava: Liečreh Gúth 2005, ISBN 80-88932-17-3 10.
21. LINC V.: Psaní jako hraní II., Praha: C fi BLUG. ISBN 80-85635-26-7

22. LIPNICKÁ, M.: Rozvoj grafomotoriky a podpora psaní. Praha: Portál 2007. ISBN 978-80-7367-244-7
23. LOOSEOVÁ A.C., PIEKERTOVÁ N., DIENEROVÁ G.: Grafomotorika. Pracovní listy pro děti předškolního věku. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-541-5
24. LYNCH, Ch., KIDD, J.: Cvičení pro rozvoj řeči . Praha: Portál, 2002
25. MACKOVÁ, Z.: Hravé čítanie. Bratislava: Vydavateľstvo GENEZIS, 1991. ISBN 80-85220-39-3
26. MATĚJČEK, Z.: Dyslexie- specifické poruchy čtení. Jinočany: vydavatelství H&H, 1995. ISBN 80-85787-27
27. MATĚJČEK, Z.: Vývojové poruchy čtení. Praha: Státní pedagogické nakladatelství 1972. 238 s.
28. MATUŠKA, O., ANTUŠEKOVÁ, A.: Rozvíjanie reči sluchovo postihnutých detí raného a predškolského veku. SPN, Bratislava, 1992. ISBN 80-08-01202-1
29. MICHALOVÁ Z.: Shody a rozdíly. Havlíčkův Brod: Tobiáš 1998. ISBN 8085808-60-9
30. MICHALOVÁ Z.: Pozornost (Cvičení na posilování koncentrace pozornosti) Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2004. ISBN 80-7311-026-1
31. MICHALOVÁ Z.: Rozvoj početních představ I., II., (pracovní sešit) Havlíčkův Brod: Tobiáš 2001. ISBN 80-7311-003-2
32. MICHALOVÁ Z.: Rozvoj početních představ III. (úvod do početních operací sčítání a odčítání) Havlíčkův Brod: Tobiáš 2003. ISBN 80-7311-019-9
33. MICHALOVÁ, Z.: Specifické poruchy učení na druhém stupni ZŠ a na školách středních. Tobiáš, 2004. ISBN 80-7311-021-0
34. MIKULAJOVÁ, . – RAFAJDUSOVÁ, I.: Vývinová dysfázia. Špecificky narušený vývin reči. Bratislava: vydali autori. 1993
35. MIKULAJOVÁ, M. - DUJČÍKOVÁ, O.: Tréning fonematického uvedomovania podľa D. B. El'konina. Bratislava: Dialóg, spol. s r.o. 2001. 83 s. ISBN 80-968502-1-
36. MIKULAJOVÁ, M.: Možnosti ranej predikcie vývinových porúch písanej reči. In: Československá psychologie, LII, 2008, s. 60-71.
37. MIKULAJOVÁ, M. - VÁRYOVÁ, B.: Názov: Metódy hodnotenia vývinu čítania a písania. Skrining detí, ohrozených dyslexiou. Skúšky čítania. Dotazník na hodnotenie ranej gramotnosti pre učiteľov. Bratislava, Slovenská asociácia logopédov, 2008, v tlači.
38. MUNDEN, A., ARCELUS, J.: Poruchy pozornosti a hyperaktivita. Praha: Portál, 2002
39. PÍŠOVÁ, D. – ŠINSKÁ, M. – HOSPODÁROVÁ, D.: Bodka, čiarka, palička, poslúchaj ma ručička. Bratislava: PROXIMA PRESS, 1997, 2001. ISBN 80-85454-37-8
40. POKORNÁ, V.: Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení. Praha: Portál, 1998
41. POKORNÁ, V.: Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování. Praha: Portál, 2001
42. POKORNÁ V.: Rozvoj vnímání a poznávání 1, 2 . Praha: Portál 2000
43. RAFAJDUSOVÁ, I.: Kreslím kolo guľaté 1. a 2. diel., Bratislava: IKA, 2001
44. SINDELAROVÁ, B.: Předcházíme poruchám učení. Praha: Portál, 2000
45. SINDELAROVÁ, B.: Deficity čiastkových funkcií. Bratislava- Brno: Psychodiagnostika, 2008. T-254
46. SEČANSKÁ R.: Vyslov, čítaj.... Bratislava: MEDIA TRADE, SPN, 2001. ISBN 80-08-02998-6
47. STANOVÁ, S., ŠNIRC, M.: Cvičenia na rozvíjanie optickej diferenciácie, Trnava 2001.
48. STÍSKALOVÁ, K. – MIHALÍKOVÁ, L. – KRAJČÍKOVÁ, V.: Lackov zošit. Pracovný zošit zameraný na vyvodenie, fixáciu a automatizáciu hlásky L. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2004. ISBN 80-85756-82-X 18.
49. Strassmeier, W. : 260 cvičení pro děti raného věku Praha: Portál, 1996 ISBN 80-85282-87-9

Základná škola a gymnázium s vyučovacím jazykom maďarským - Magyar Tannyelvű Alapiskola és Gimnázium Moldava nad Bodvou
Rozvíjanie špecifických funkcií - špeciálne triedy ZŠ pre žiakov s VPU

50. SULOVÁ a kol.: Nauč má správne vyslovovať (Hlávky c,s,z,dz, č,š,ž,dž). Martin: Osveta, 1991
51. SVOBODA P.: Cvičení pro rozvoj čtení Praha:Portál 2008. ISBN 978-80-7367-396-3
52. SVOBODA P.: Zábavná cvičení pro rozvoj čtení Praha : Portál 2004. ISBN 80-7178-956-9
53. ŠKODOVÁ,E. – JEDLIČKA,I. a kol.: Klinická logopedie. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-546-6
54. TYMICOVÁ H.: Nauč mě číst a psát. Praha: SPN,1985
55. VARGOVÁ,T.: Jak se hrášek učil (Pracovní list pro nácvik orientace) Olomouc: Rubico. ISBN 80-7346-000-9
56. WEAVER,M.: 300 her a cvičení pro úspěšný vstup do školy. Praha: Portál, 2001
57. ZÁPOTOČNÁ,O. – KOŽÍKOVÁ, Š.: Rébusová čítanka: Prpgram rozvíjania fonologických schopností. Bratislava: Kabinet výskumu sociálnej a biologickej komunikácie, SAV, 1994. ISBN 80-900981-4-2
58. ZELINKOVÁ, O.: Poruchy učení. Praha:Portál, 2003. ISBN 80-7178-800-7
59. ZELINKOVÁ O.: Cizí jazyky a specifické poruchy učení, Havlíčkův Brod:Tobiáš 2006. ISBN 80-7311-02209
60. ZELINKOVÁ,O., REZKOVÁ,V.: Koncentrace pozornosti /Soubor cvičení pro děti., Praha
61. ZELINKOVÁ,O.:Cvičenia pre dyslektikov I.,Bratislava: Mayet 2002. ISBN 80-89094-00-7
62. ZELINKOVÁ O.:Cvičenia pre dyslektikov II. Bratislava:Mayet 2002. ISBN 80-89094-01-5
63. ZELINKOVÁ O.:Cvičenia pre dyslektikov III. Bratislava:Mayet 2002. ISBN 80-89094-02-3
64. ZELINKOVÁ O.:Cvičenia pre dyslektikov IV, Bratislava:Mayet 2002. ISBN 80-89094-03-1
65. ZELINKOVÁ O.:Cvičenia pre dyslektikov V. Bratislava:Mayet 2002. ISBN 80-89094-04-X
66. EFETA – odborný časopis pre komplexnú rehabilitáciu ľudí s postihnutím
67. LOGOPAEDICA – zborník Slovenskej asociácie logopédov
68. Detská literatúra

- S. Batiková, K Chovanová: Makovička I, II;
- B. Sindelarová: Předcházíme poruchám učení;
- Antušeková: Preventívna logopedická starostlivosť;
- V. Lechta: Logopedické repetitórium;
- V. Lechta: Diagnostika NKS;
- H. Sulová, L. Paulendová, J. Vrabec: Nauč ma správne vyslovovať;
- V. Charvátová – Kopicová: Šimonovy pracovní listy 6;
- V. Charvátová – Kopicová: Šimonovy pracovní listy 7;
- M. Mlčochová: Šimonovy pracovní listy 10;

Základná škola a gymnázium s vyučovacím jazykom maďarským - Magyar Tannyelvű Alapiskola és Gimnázium Moldava nad Bodvou
Rozvíjanie špecifických funkcií - špeciálne triedy ZŠ pre žiakov s VPU

- R. Sečánska: Vyslov, čítaj...;
- V. Hlinková, P. Pravňanská: Kolotoč,
- V. Hlinková, E. Kočanová: Pramienok
- J. Dvončová, V. Nádvorníková: Diagnostika a odstraňovanie dyslálie;
- S. Mašura: Logopédia I.;
- J. Sabol: Logopedické riekanky;
- Silvia Stanová: Naučme sa spolu čítať I, II;
- L. Šterbová, O. Zelinková: Čítanie ma baví I, II;
- J. Suchá: Cvičení paměti pro každý věk;
- J. Zadinová: Hrajeme si s Filipem 1, 4, 5;
- M. Bogdanowicz, J. Swierkoszová: Metoda dobrého startu;
- D. Pišová, M. Šinská, D. Hospodárová: Bodka, čiarka, palička, poslúchaj ma ručička;
- Z. Michalová: Pozornost. Cvičení na posilování koncentrace pozornosti;
- C. Looseová: Pracovní listy Grafomotorika;
- P. Kuncová: KUPOZ;
- metodický materiál ŠPÚ, Metodicko-pedagogického centra Banská Bystrica a Prešov;
- vlastný metodický materiál, individuálne pracovné listy;

Odporúčané didaktické pomôcky:

Svetelné bzučiaky

Vysielačky

Čitateľské tabuľky

Didaktické pomôcky (skladačky, dominá puzzle, pexesá na PL orientáciu, koncentráciu pozornosti, pamäťového a zrkového vnímania, karty na rozvíjanie jazykových schopností, serialita, protiklady, predložky, slovesá, príčina - následnosť, geometrické tvary, bludiská, obrázkové dominá...)

Kobercové písmenká

Písmenkové bludiská

Rozvíjanie motoriky- motanice, navliekanie šnúrok, guľôčkové labyrinty

Jazyk a reč - obrázkový a metodický materiál na podporu prirodzeného vývinu reči

CD

Animovaný slovenský jazyk
Odvažny Viliam
Naslouchej a hrej si
Než začne matematika
Detský kútik 1 - 5
Maľovanie pre deti
FONO - program
SPV 2

Hodnotenie predmetu

Hodnotenie žiakov v predmete RŠF je veľmi špecifická záležitosť. Predmet má terapeutické a reedukačné zameranie (nie edukačný obsah), ktorého cieľom je odstrániť alebo zmierniť individuálne narušenia, čo nie je možné klasifikovať ani hodnotiť. Vzhľadom k tomu, že pre tento predmet existujú len rámcové učebné osnovy a nie je možné vymedziť presné výkonové štandardy, ich výkon nemožno ohodnotiť bodovaním, či percentami. Je možné hodnotiť iba snahu a spoluprácu žiaka, na čo využívame odtlačok pečiatky, motivačnú ústnu alebo písomnú pochvalu. Podľa aktuálnych metodických pokynov na hodnotenie žiakov ZŠ článok 3, ods. 13 sa na vysvedčení a v katalógovom liste uvádza slovo absolvoval/neabsolvoval.

O práci žiakov vedieme nasledovné záznamy :

- diagnostika, rediagnostika, diagnostický záznam žiaka;
- komplexné hodnotenie žiaka, (kazuistika - v prípade potreby);
- osobné portfólio žiaka;